

A DE TÖRTÉNELMI ÉS NÉPRAJZI DOKTORI ISKOLA MINŐSÉGBIZTOSÍTÁSI RENDSZERE

I. A minősegbiztosítási rendszer alapjai

A Történelmi és Néprajzi Doktori Iskola (Továbbiakban: TNDI) minősegbiztosítási feladatait intézményesen a Doktori Iskola Tanácsa látja el. A minősegbiztosítás tekintetében a TNDI igazodik a Debreceni Egyetem intézményi minősegbiztosítási rendszeréhez és az összegyűtemi szinten meghatározott Intézményi Fejlesztési Tervhez (IFT)¹, irányelveit pedig a DE Minősegbiztosítási Kézikönyve tartalmazza², amely többek között rögzíti az Európai Felsőoktatási Térség minősegbiztosításának standardjait (ESG 2015). A minősegbiztosítási feltételek egy részét továbbá a DE BTK Doktori Szabályzata tartalmazza³. Ezen felül a TNDI Tanácsa az elmúlt években szintén megfogalmazott és elfogadott olyan irányelveket és szabályokat, amelyek kiegészítik a fenti dokumentumok által meghatározott követelményrendszert. Jelen dokumentumban a TNDI által a doktori iskolán belül alkalmazott minősegbiztosítási elvek és eljárások kerülnek bemutatásra.

II. A felvételi eljárási rendszer minősegbiztosítási elemei

Iskolánkra jellemző a felvételre történő jelentkezések magas száma, főként a nappali képzési formára való túljelentkezés. A különböző szakterületekről érkező és eltérő felkészültségű jelöltek komoly szelekciós folyamaton keresztül válnak programunk hallgatóivá. Garancia erre programunk szigorú felvételi vizsgarendszere.⁴

Programjaink egyéni képzésére közel 90%-os készültségű dolgozat bemutatásával lehet jelentkezni, a felvételi eljárás során pedig a témavezető írásban garanciát vállal arra, hogy a hátralévő képzési időn belül a dolgozat teljes egészében elkészül. Ennek köszönhető, hogy azok a PhD hallgatók, akik a képzés ezen formáját választják, a felvételt követően komplex vizsgát tesznek, amivel elkezdik a fokozatszerzési eljárást. Felvételük előfeltétele a csaknem teljesen kész dolgozat mellett a kiemelkedő tudományos teljesítmény, számottevő publikáció és lehetőleg több éves tudományos és szakmai gyakorlat igazolása. Az ebben a képzési formában jelentkező hallgatók száma az előfeltételek magas követelményrendszere miatt alacsonyabb. Az így végzett hallgatóink mindegyike jellemzően saját szakmájuk elismert képviselője.

III. Tehetséggondozás minősegbiztosítási feltételei

Legtehetségesebb hallgatóinkkal már az egyetemi évek alatt is külön foglalkozunk, támogatjuk KTDK és OTDK-dolgozatuk megírását, bevonjuk őket a kutatómunkába, publikációs lehetőséget biztosítunk az intézeti, tanszéki kiadványokban. Ennek eredményeként hallgatóink hagyományosan jól szerepelnek a különböző konferenciákon, hallgatói-tudományos megmérettetésekén (pl. OTDK), rendszeresen a hallgatói konferenciák.

¹ Debreceni Egyetem Intézményi Fejlesztési Terve (2021-2024). Elérhetőség: <https://mad-hatter.it.unideb.hu/portal/displayDocument/id/3307006>

² Debreceni Egyetem Minősegbiztosítási Kézikönyv. Elérhetőség: https://btk.unideb.hu/sites/default/files/inline-files/DE_Min_bizt_K%C3%A9zik%C3%B6nyv-15-kiad_m%C3%B3d_egys_szerk_BTK01.pdf

³ Debreceni Egyetem Doktori Szabályzat: <https://mad-hatter.it.unideb.hu/portal/displayDocument/id/4592700>

⁴ A részletes felvételi szabályzat az alábbi oldalon érhető el: <https://btkphd.unideb.hu/felveteli-tajekoztato>

Jövőbeli hallgatóinkat már az alapképzés során is olyan témák kiválasztására motiváljuk, melyek illeszkednek a Történelmi és Néprajzi Doktori Iskola profiljához és témakínálatához, ennek megfelelően rendelkezésre áll a kellő felkészültségű témavezető. A TNDI egyre szélesedő intézményközi kapcsolatrendszerével szintén támogatja a kutatómunkát Magyarországon és külföldön egyaránt. Ezek sorába beletartoznak a helyi és regionális levéltárakkal, múzeumokkal, közgyűjteményekkel stb. való együttműködés, a TNDI külkapcsolatai, a Pannónia Ösztöndíjprogram és a CEEPUS – Közép-európai Felsőoktatási Csereprogram, valamint további mobilitási keretprogramok (pl.: Visegrad Fund, valamint a Tempus Közalapítvány államközi ösztöndíjpályázata).

Doktorandusz hallgatóink számára rendszeresen, külön tájékoztatást biztosítunk a kutatást segítő ösztöndíjpályázatokról (a TNDI tanulmányi rendszeren keresztül történő üzenetei és a hallgatói tájékozódást segítő rendezvényei révén, lásd: PhD-nap).

A témakiírásokat folyamatosan frissítjük, arra törekszünk, hogy témakínálatunkba az új tudományos eredményeket, kutatási trendeket és irányvonalakat is beépítsük, reprezentáljuk a programokban.

IV. Minőségbiztosítási elemek a doktori képzésben

A doktori képzés új 8 féléves rendje számos elemet beépített a minőségbiztosítás megerősítésébe. A hallgatói munka ellenőrzése a témavezetővel való tutoriális foglalkozásokon, konzultációkon történik. A képzés során a témavezetőnek az ún. elektronikus indexben a féléves jegy megajánlásával igazolni kell a rendszeres konzultációt, a témában való előrehaladást. Ez minden félévben kötelező tárgyként szerepel a kreditlistában. Ezzel biztosítjuk a hallgató és a témavezető közötti rendszeres munkát. Továbbá a 2016 utáni képzési formában részt vevő hallgatóknak és témavezetőiknek féléves beszámolási kötelezettségük van a TNDI felé. A hallgatóknak minden félév végén el kell készíteniük a féléves szakmai beszámolót, amely különböző indikátoroknak megfelelően ellenőrzi a doktorandusz féléves teljesítményét (pl.: teljesített tanulmányi, oktatási és kutatási kreditek; tudományszervezői és közéleti tevékenység; publikációs teljesítmény; konferenciárésztétel; beadott és folyamatban lévő pályázatok; elnyert ösztöndíjak, elismerések). A témavezető pedig ugyanezen féléves szakmai beszámoló részeként szöveges értékelést ad a doktorandusz teljesítményéről, a disszertáció megírásához szükséges kutatási tevékenység aktuális állásáról. A féléves beszámolókat pedig a doktori iskola vezetője hagyja jóvá, vagy szükség esetén fogalmazza meg észrevételeit.

A harmadik félév végén a hallgatónak megjelent publikációval kell rendelkeznie a disszertáció témájából, ami elősegíti a komplex vizsgát megelőző fejezetvédés sikeres teljesítését.

A negyedik félév végén a komplex vizsga előfeltételül írtuk elő a fejezetvédést, amely során a hallgató fokozattal rendelkező tanszéki kollégáktól és felkért, szintén tudományos fokozattal rendelkező, külső szakértőktől kap értékelést és a kézirattal kapcsolatos tanácsokat, amely segítheti munkáját. A fejezetvédés a komplex vizsga előfeltétele.

Az első négy félév után értékelni kell a hallgató teljesítményét, ami a doktoranduszt folyamatos és egyenletes munkavégzésre, a témavezetőt pedig a feszebb ellenőrzésre és számonkérésre ösztönzi. A komplex vizsga nagy mértékben a dolgozat témájában való előrehaladásra motiválja a hallgatót, mivel nem pusztán a tudományos felkészültségét kell igazolnia a bizottság előtt, hanem dolgozatának választott témájában is oly mértékű előrehaladást kell felmutatnia, amely garantálja a szabályzat által biztosított hátralévő időben a disszertáció elkészítését.

A komplex vizsgát követő ún. kutatási szakaszban minden félév során a disszertáció egy-egy újabb fejezetet kell kötelezően megírni, amely kettős – témavezető és felkért szakértő – elbírálása alá kerül. A folyamatos szakmai ellenőrzéssel és visszacsatolásokkal biztosítjuk az értekezés előrehaladását, hogy a PhD hallgatóink félévről félévre közelebb jussanak a disszertáció elkészítéséhez. Ezáltal is garantálva a doktori iskola képzésének eredményességét.

Hallgatóinkat már a képzés ideje alatt is igyekszünk bevonni a szakmai közéletbe, ezért kredittel ismerjük el a tudományos konferencián, tanácskozáson való előadói szerepvállalást, ill. az igazolható tudományszervező tevékenységet. A TNDI anyagi lehetőségei szerint támogatja a témavezetők, illetve a PhD hallgatók saját kutatóútjait, levéltári kutatásait, szakmai előrehaladását.

V. Minőségbiztosítási elemek a fokozatszerzési eljárásban

Védés előtt a minőségbiztosítás eszköze a hitelesített publikációs jegyzék is, amelynek elfogadhatóságát az egyetemi Doktori Szabályzat alapján a hallgatónak a tudományos munkásságot igazoló közleményeket a DE Egyetemi és Nemzeti Könyvtár (Továbbiakban DEENK) adatbázisába kell feltölteni. A feltöltött anyagok alapján a DEENK elkészíti a hitelesített publikációs adatbázist. A hitelesített listát pedig a jelölt az értekezéssel együtt benyújtja a tudományterületi doktori tanácshoz, DI Tanácsa bírálja el. A hallgatókat a doktorképzés során azzal is motiváljuk a folyamatos publikálásra, hogy az utolsó négy félévben kötelező a publikációs kredit megszerzése.

Az értekezés benyújtását megelőzően – igazodva a kari és egyetemi szabályzathoz – ún. elővita dönt a dolgozat nyilvános vitára való bocsáthatóságáról, amely minden doktorjelölt számára kötelező. A vita célja, hogy a jelöltnek a téma szakavatott kutatói mondják el kritikai észrevételeiket, s hasznos tanácsokat nyújtsanak a dolgozat végleges formába öntése előtt. A elővitára bocsátás előtt sor kerül a Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtárának publikációs részlege által végzett szövegellenőrzési vizsgálatra (lásd a fentebb említett ún. hitelesített publikációs lista), amelynek eredményét a doktorjelölt, a témavezető és az elővitára hivatalos bírálatot készítő opponens-jelöltek is megkapják. Ezt követően pedig a doktorjelöltnek, a témavezetőnek és az opponens-jelölteknek is nyilatkozniuk kell arról, hogy az elővitára bocsátott dolgozat megfelel-e a tudományetikai szempontoknak és elvárásoknak. A vitára a téma szakértőit hívjuk meg, akik közül majd kikerülhetnek a bírálóbizottság tagjai is. Az elővita résztvevőinek egyértelműen nyilatkozni kell a dolgozat szakmai/tartalmi és tudományetikai elfogadását illetően. Ezt egy második kontroll is követi. A dolgozat csak abban az esetben nyújtható be, ha a témavezető – az elővita tapasztalatai alapján véglegessé vált dolgozatban – aláírásával igazolja, hogy a disszertációt a nyilvános védésre alkalmasnak ítéli.

A DE BTK Doktori Szabályzata alapján a doktorjelöltnek a benyújtott dolgozat második oldalának aláírásával nyilatkozni kell a szerzői jogi normák betartásáról. A doktori iskola és az intézményi eljárásrend teljes transzparenciát biztosít a védésre bocsátott anyagokat illetően. Mind a dolgozat, mind a tézis – utóbbi angol, nyelven is – nyilvánosságot kap (DEA adatbázis: Debreceni Egyetem elektronikus Archívumba való feltöltés és az ODT rendszeren keresztül történő elérhetőség révén). A doktorjelölt további publikációi nyilvánosak az iDEa Tudóstér adatbázisában (<https://tudoster.idea.unideb.hu/>). A Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtára a PhD értekezés alapjául szolgáló közlemények hitelességéről, a könyvtári adatbázisban való hozzáférhetőségéről igazolást ad ki, melyet a doktorjelölt köteles csatolni a tézisekhez. A DEENK a doktorjelölt által az iDEa Tudóstérbe feltöltött adatok bibliográfiai és tudománymetriai ellenőrzését a tudományos adatbázisok és a *Journal Citation Reports Impact Factor* lista alapján végzi el. (A hitelesített publikációs lista

igénylésének eljárásrendje: <http://btkphd.unideb.hu/letoltesek/iDEa.pdf>). A fokozatszerzési eljárás cselekményei – komplex vizsga, elővita, védés – is nyilvánosak, előre meghirdetettek.

VI. A doktori iskola tajaira vonatkozó minőségbiztosítási kritériumok

A TNDI kiemelten fontosnak tartja a doktori iskola munkájában részt vevő személyek – oktatók/témavezetők/törzstagok – munkájának szakmai-tudományos szempontok szerinti, rendszeres ellenőrzését. A doktori iskolában az lehet témavezető, témakiíró és oktató, aki rendelkezik a MAB által is elismert tudományos fokozattal és aktív szerepet vállal a hazai, valamint nemzetközi tudományos kutatásokban és aktívan jelen van a tudományos közéletben. Követelmény továbbá, hogy az oktatók/témavezetők/törzstagok rendszeresen és magas színvonalon folytat magyar és idegen nyelvű publikációs tevékenységet. A TNDI által megfogalmazott szakmai kritériumok ellenőrzésére nyújt lehetőséget az egyéni ODT-profil és MTMT2 publikációs lista és a szakterületi táblázat naprakészen tartásának kötelezettsége, amely alapszintű elvárás minden oktató/témavezető/törzstag esetében. Mindemellett az oktatói-kutatói minőségbiztosítás egyik meghatározó alappillére a Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar által alkalmazott Teljesítményértékelő Rendszer (TÉR), amely publikációs tevékenység mellett a kutatási tevékenységet, a szakmai-tudományos közéletben végzett munkát, a kutatóprojekteken vagy azok vezetésében való részvételt és a tudományos utánpótlásnevelést, valamint mentori munkát is részletesen méri, teljes összképet adva az oktató valódi teljesítményéről. A doktori iskola vezetése támaszkodik a TÉR-ben közölt adatokra és értékelésekre, mert átfogó és átlátható képet ad a TNDI munkatársainak működéséről. Emellett a doktori iskola nyitott, bevonja munkájába más intézmények (múzeumok, kutatóintézetek, levéltárak) szakembereit, ami szintén jelentősen hozzájárul a szakmai színvonal növeléséhez, ugyanakkor a TNDI a külsős témavezetők, konzulensek bevonása során is alkalmazza a fent említett kritériumokat.

A doktori iskola az oktatói-kutatói életpálya támogatására szintén kiemelt figyelmet fordít, ezért lehetőségeihez mérten támogatja az oktatók/témavezetők/törzstagok szakmai tudományos előmenetelét, a külföldi mobilitási programokban való részvételüket (Pannónia Program, Visegrad Fellowship, CEEPUS Program stb.) és a hazai, valamint nemzetközi kutatópályázatok beadását, illetve az azokban való részvételt (Nemzeti Kutatásfejlesztési és Innovációs Hivatal pályázatait, MTA Lendület Program, MTA Bólyai Ösztöndíjpályázat stb.). Támogatjuk és motiváljuk az oktatókat a habilitáció és az MTA doktora címek megszerzésére, ezzel is növelni kívánjuk a témavezetők szakmai színvonalát.

A témavezetők esetében igyekszünk az egyenletes terhelésre, ill. olyan témákat fogadunk el, amely illeszkedik a témavezetők kutatási területéhez. A témavezetés eredményességét adott esetben társ-témavezető is segíti, az egyetemi szabályzathoz igazodva (társ-témavezető személyének kijelölése csak a doktorképzés megkezdésekor lehetséges és csak abban az esetben, ha a választott téma más tudományággal is érintkezik). A témakiírásokat a doktori iskola pedig minden év tavaszán (az ODT rendszerben való aktuális témahirdetés előtti időszakban) felülvizsgálja és szükség esetén frissíti azokat.

VII. A hallgatói igények felmérése és beépítése a minőségbiztosítási rendszerbe

A doktori iskola számára kiemelten fontos, hogy az oktatói munkáról a PhD hallgatók folyamatos visszajelzést adhassanak. Ezt három különböző formában valósul meg: 1) a hallgatóknak a doktori kurzusokkal kapcsolatban adott anonim, szöveges értékelése révén, amelyet Neptun tanulmányi rendszerben tölthetnek ki hallgatói képviselőiken keresztül

fejezhetik ki véleményüket, javaslataikat a TNDI tanácsának ülésein (hallgatói képviselő a BTK doktori ügyeit intéző Bölcsészettudományi Doktori Tanácsban is van); 3) a doktori iskola által szervezett PhD nyílt napokon közvetlen formában is lehetőség nyílik a hallgatók és oktatók közötti párbeszédre, visszajelzések adására.

A doktoranduszok választott képviselője véleményezési jogkörrel bír a Doktori Iskola Tanácsában. A TNDI továbbá biztosítja a PhD hallgatók számára probléma esetén a panasztétel, fellebbezés és jogorvoslat lehetőségét, amelynek pontos eljárásrendjét az egyetemi doktori szabályzat határozza meg.⁵

Debrecen, 2025. 09. 05.

Bárány Attila
a doktori iskola vezetője

A DE Történelmi és Néprajzi Doktori Iskolájának Tanácsa

⁵ Lásd DE Doktori Szabályzat 27§: <https://mad-hatter.it.unideb.hu/portal/displayDocument/id/4592700>